

Nr 69.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1950/51 till åtgärder för dövhetens bekämpande.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkterna 84 och 85, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1950/51 beräkna dels till Bidrag till anskaffande och drift av hörapparater ett anslag av 60 000 kronor, dels ock till Bidrag till hörselfrämjandet ett anslag av 40 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 86, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 17 februari 1950, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1950/51 anvisa till Bidrag till anskaffande och drift av hörapparater ett anslag av 100 000 kronor samt till Bidrag till hörselfrämjandet ett anslag av 86 000 kronor.

1:o) Bidrag till anskaffande och drift av hörapparater. Ifrågavarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 60 000 kronor.

Hörselfrämjandets centralstyrelse har hemställt, att anslaget höjes med 177 000 kronor. Sedermera har centralstyrelsen i skrivelse den 19 december 1949 ansett denna höjning under vissa förutsättningar kunna reduceras till 130 000 kronor.

Enligt kommittén för dövhetens bekämpande beräknas icke mindre än cirka 80 000—100 000 personer i landet lida av allvarligt nedsatt hörsel. Endast en mindre del av dessa torde hittills ha erhållit hörapparater. Dessa förhållanden återspeglas i den under de senaste åren synnerligen starkt markerade ökningen av hörselfrämjandets konsultationsarbete. Antalet genom densamma förmedlade apparater har ökat från 715 år 1946 till cirka 1 600 år 1949 och antalet s. k. hjälpfall (bidragsberättigade) under samma tid från 193 till 745.

Av det för budgetåret 1949/50 anvisade anslaget, 60 000 kronor, måste redan vid budgetårets ingång ett belopp av cirka 57 000 kronor disponeras för att täcka då föreliggande balans på 327 bidragsberättigade ansökningar. Vid utgången av samma budgetår beräknas en balans på cirka 670 bidragsberättigade ansökningar komma att föreligga, vilket med ett genomsnittsbidrag av 175 kronor per apparat motsvarar ett medelsbehov av omkring 117 000 kronor. Medelsbehovet för budgetåret 1950/51 har uppskattats till

i runt tal 120 000 kronor för ett beräknat antal av cirka 680 hjälpfall. Enligt föreningens beräkningar skulle sålunda erfordras ett anslag om sammanlagt (117 000 + 120 000) 237 000 kronor.

Goda förutsättningar anses emellertid föreligga att till nästa budgetår få ut i marknaden en engelsk apparat, den s. k. medresco- eller standard-apparaten. Denna apparat har genom hörselfrämjandet utprovats på ett stort antal hörselskadade, och erfarenheterna ha därvid varit övervägande goda. Då priset, cirka 145 kronor, är väsentligt lägre än på övriga nu saluförda apparater, kommer detta att påverka anslagsbehovet för nästa budgetår. Med utgångspunkt från f. n. tillämpad praxis i fråga om bidragsgivningen, d. v. s. i genomsnitt endast något över 40 procent av apparatpriset, skulle detta — i fråga om den engelska apparaten — innebära ett statsbidrag om cirka 60 kronor per apparat. Departementschefen har räknat med att denna apparat kommer att förmedlas till omkring 65 procent eller knappt två tredjedelar av antalet bidragssökande. Undersökningar pågå vidare om möjligheterna att sänka priserna även på övriga hörapparater, i anledning varav det statliga bidraget beräknas kunna sänkas från i genomsnitt 175 kronor till cirka 160 kronor per apparat.

Med utgångspunkt härifrån har medelsbehovet för täckande av vid utgången av budgetåret 1949/50 beräknad balans, 670 hjälpfall, beräknats till 67 225 kronor. För att tillgodose det för budgetåret 1950/51 beräknade behovet, 680 hjälpfall, skulle med motsvarande beräkningsgrunder erfordras 64 600 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet skulle i enlighet härmed komma att uppgå till (67 225 + 64 600) 131 825 kronor eller i runt tal 130 000 kronor. Departementschefen räknar därvid med att bidrag till anskaffande av hörapparat beräknas efter den billigaste apparat, som ur förstärkningssynpunkt kan anses tillfredsställande. Såsom villkor för bidraget förutsättes skola gälla, att apparaten utprovas genom hörselfrämjandet eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, genom annat lämpligt organ.

Departementschefen har vidare framhållit, att de döva och lomhörda, vilka nu utgöra en betydande grupp bland de partiellt arbetsföra, om de utrustas med goda hörapparater, lätt torde kunna hjälpas att bliva arbetsdugliga. Den statliga bidragsverksamheten på detta område måste sålunda — förutom ur sociala och humanitära synpunkter — betraktas även såsom ett led i den nu aktuella strävan att söka tillföra arbetsmarknaden ytterligare arbetskraft. Med hänsyn härtill och till föreliggande, trots sträng behovsprövning utomordentligt stora balans av bidragsberättigade ansökningar tillstyrkes en höjning av anslaget. I nuvarande ekonomiska läge har emellertid departementschefen icke kunnat förorda, att medel anvisas för att täcka hela det för budgetåret 1950/51 förut angivna, till 130 000 kronor uppskattade medelsbehovet. Anslaget föreslås därför upptaget till 100 000 kronor, innehärande en höjning med 40 000 kronor i förhållande till för innevarande budgetår för ändamålet anvisade medel. Denna medels-

anvisning möjliggör icke att bidrag beviljas till kostnaderna för drift av hörapparat.

Utskottet anser i likhet med departementschefen det angeläget, att personer, som lida av allvarligt nedsatt hörsel, i största möjliga utsträckning beredas möjligheter att anskaffa lämpliga hörapparater. Ur denna synpunkt föreligga starka skäl för en ökning av här förevarande anslag, så att den förefintliga balansen i fråga om bidragsberättigade ansökningar kan nedbringas. Denna balans beräknas vid utgången av innevarande budgetår uppgå till 670 ansökningar. Utskottet vill vidare uttala sin tillfredsställelse över att det till nästa budgetår beräknas komma ut i marknaden en för flertalet hörselskadade lämplig hörapparat, vilken är avsevärt billigare än de hittills saluförda typerna. Härigenom blir det möjligt, att med en förhållandevis begränsad höjning av anslaget tillgodose ett betydligt ökat antal bidragssökande, samtidigt som kostnaderna för den enskilde minskas.

Med hänsyn till att antalet bidragsansökningar på detta område undergått en avsevärd ökning och kan beräknas komma att ytterligare stegas, anser utskottet i likhet med departementschefen, att någon höjning av den f. n. tillämpade bidragsprocenten icke bör företagas. Genom att billigare apparater komma att tillhandahållas, torde även behovet av en bidragshöjning ha minskat.

Under återopande av det anförda får utskottet med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må till *Bidrag till anskaffande och drift av hörapparater* för budgetåret 1950/51 under elfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

2:o) *Bidrag till hörselfrämjandet*. Ifrågavarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 40 000 kronor.

Hörselfrämjandets centralstyrelse har hemställt, att anslaget höjes med minst 60 000 kronor.

Departementschefen har anfört bl. a. följande:

I de båda närmast föregående årens statsverkspropositioner framhöll jag, att den i olika former av hörselfrämjandet bedrivna verksamheten intimt beröres av den utredning, som bedrivs av den hösten 1947 tillkallade kommittén för dövhetens bekämpande. Enligt meddelade direktiv skall kommittén sålunda bl. a. undersöka möjligheterna att samordna de samhällliga åtgärderna på dövårdens område, såväl i vad gäller det på forskning och andra allmänna uppgifter inriktade arbetet som beträffande de enskilda hjälpåtgärderna. Behovet och lämpligheten av att inrätta en central statlig institution med uppgift bl. a. att tjäna såsom rådgivnings-, kontroll- och samordningsorgan på detta område skall därvid prövas. För att föreningens betydelsefulla verksamhet i avbidan på resultatet av nämnda utredning skulle kunna bedrivas i önskvärd omfattning och enär statsbidraget icke syntes tillräckligt för att tillgodose föreningens ökade administrationskostnader, förordades i propositionerna en viss höjning av anslaget.

Vad som anförts i hörselfrämjandets nu föreliggande båda framställningar ävensom av mig under hand inhämtade kompletterande uppgifter visa, att föreningens verksamhet, framför allt dess konsultationsarbete, undergått en ytterligare, starkt markerad ökning. Sålunda har det sammanlagda antalet besökare, som år 1945 uppgick till 4 045, ökat från 8 507 år 1946 till 10 900 år 1949. Antalet besök under de utprovningsresor, som företagas till olika sjukhus i landsorten, har under sistnämnda tid ökat från 1 386 till 3 029. År 1949 besöktes cirka 30 sjukhus. Från år 1946 till år 1949 har, såsom jag framhållit under föregående punkt, antalet förmedlade apparater stigit från 715 till cirka 1 600 och antalet s. k. hjälpfall (bidragsberättigade) från 193 till omkring 745. Föreningen har vidare framhållit, att kravet på utprovningens utförande skärpts i så hög grad, att tiden för varje utprovning fördubblats. Härtill kommer att, sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 2 december 1949 ställt ett belopp av 90 000 kronor ur allmänna arvsfonden till föreningens förfogande för inköp av hörapparater till barn och ungdom, ytterligare personal — minst en utprovare — erfordras för fördelning av dessa medel.

Till följd av den utveckling av hörselfrämjandets verksamhet, som ägt rum under år 1949, utvisa de preliminära beräkningarna över föreningens inkomster och utgifter för samma år en brist på icke mindre än cirka 40 700 kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat ha emellertid förmedlingsinkomsterna vid stockholmscentralen visat sig överstiga det ursprungligen beräknade beloppet med omkring 7 000 kronor, varför bristen torde komma att stanna vid cirka 33 700 kronor. Under åren 1939—1949 utvisar föreningens verksamhet en sammanlagd brist om cirka 63 000 kronor, vilken kunnat täckas endast genom att taga i anspråk fondmedel. Ett sådant förfaringsätt kan enligt föreningens uppfattning i längden icke fortgå, så mycket mer som förlusterna vid en utökning av verksamheten måste beräknas komma att stiga ytterligare.

För budgetåret 1950/51 ha hörselfrämjandets inkomster — inklusive förmedlingsprovisioner — uppskattats till 73 980 kronor och utgifterna till 194 980 kronor. Föreningen har därvid förutsatt, att verksamheten skulle utvidgas. För täckande av den brist på 121 000 kronor, som sålunda beräknas uppkomma, har föreningen hemställt om bidrag med 100 000 kronor.

Såsom hörselfrämjandet framhållit, har inom priskontrollnämnden påbörjats en utredning rörande möjligheterna att sänka hörapparatpriserna. Enligt vad jag under hand inhämtat från nämnden avser denna att föreslå bl. a., att det nuvarande provisionssystemet ersättes med en fast utprovningsavgift. Denna avgift, vilken även hörapparatfirmorna efter genomförd prissänkning skulle vara berättigade uttaga, skulle i enlighet med hörselfrämjandets förslag utgå med 10 kronor för apparatutprovning och 5 kronor för omprovning eller lurprovning. Då föreningens inkomster av förmedlingsprovisioner under år 1949 uppgått till cirka 72 000 kronor och i utprovningsavgifter beräknas komma att inflyta omkring 43 000 kronor, skulle detta innebära en ökning av föreningens underskott med (72 000 — 43 000) 29 000 kronor. Vid oförändrad omfattning av verksamheten och med f. n. utgående statsbidrag skulle det sammanlagda underskottet sålunda komma att uppgå till (33 700 + 29 000) 62 700 kronor.

Enligt vad som framgår av tidigare lämnad redogörelse har svenska landstingsförbundet förklarat, att landstingens inköpscentral skulle kunna åtaga sig försäljning av hörapparater och att detta redan skett i fråga om den engelska standardapparaten. Avsikten är att komplettera denna apparat

med andra märken. För att kunna få en grundval för framtida överväganden rörande organisationen av utprovningsarbetet m. m. har vidare under januari 1950 en försöksverksamhet påbörjats i Örebro län. Landstingen avse att för utprovningsarbetet successivt utbilda särskilda befattningshavare.

Resultatet av de nämnda åtgärderna torde icke komma att i nämnvärd utsträckning påverka hörselfrämjandets verksamhet under budgetåret 1950/51. Departementschefen anser sig därför böra tillstyrka en sådan höjning av nu utgående bidrag, att föreningen kan fortsätta sin verksamhet i ungefär oförändrad omfattning. Den ökning av uppkommande underskott, som hänför sig till förmedlingsprovisionernas slopande, anses därvid böra helt ersättas av statsmedel. Med hänsyn till osäkerheten rörande den framtida utformningen av föreningens verksamhet anses medel icke nu böra anvisas för täckande av hela den återstående delen av underskottet, 33 700 kronor. Departementschefen förordar, att hälften av nämnda belopp anvisas för nästa budgetår. Därvid förutsättes, att föreningen söker utforma sin verksamhet på sådant sätt att underskott i möjligaste mån undvikas.

I enlighet härmed skulle det sammanlagda medelsbehovet komma att uppgå till (40 000 + 29 000 + 16 850) 85 850 eller i runt tal 86 000 kronor.

Utskottet. Frågan på vad sätt utprovning och förmedling av hörapparater för framtiden bör bedrivas är f. n. föremål för övervägande inom kommittén för dövhetens bekämpande. Vissa allmänna synpunkter på dessa spörsmål ha redovisats i de i propositionen återgivna yttrandena. Härav framgår bl. a., att överenskommelse träffats med svenska landstingsförbundet angående bedrivande i Örebro län av försöksverksamhet på detta område efter vissa särskilda riktlinjer. På grund av dessa förhållanden råder i viss mån ovisshet rörande den framtida utformningen av hörselfrämjandets verksamhet. I avvaktan på erfarenheter från nyssnämnda försöksverksamhet och resultatet av kommitténs arbete bör emellertid föreningens verksamhet fortsätta i ungefär oförändrad omfattning under nästkommande budgetår.

Av i propositionen lämnade uppgifter framgår, att föreningens ekonomi under senare år i hög grad försämrats. Under åren 1939—1949 har uppstått en sammanlagd brist på ca 63 000 kronor, varav 33 700 kronor belöpa på 1949. För nästkommande budgetår kan en ytterligare försämring beräknas inträda genom att planer föreligga att slopa de provisioner, som f. n. tillkomma föreningen vid förmedling av hörapparater. Å andra sidan skulle tillkomma nya inkomster genom fasta utprovningsavgifter. Starka skäl föreligga enligt utskottets mening för borttagandet av det nuvarande provisionssystemet. Det synes emellertid skäligt, att föreningen beredes täckning av statsmedel för härigenom minskade inkomster. Härför erfordras ökning av statsbidraget med 29 000 kronor. Med hänsyn till vad departementschefen anfört vill utskottet icke heller motsätta sig, att statsbidraget

ökas med ytterligare 17 000 kronor, motsvarande hälften av det beräknade underskottet under budgetåret 1950/51. Utskottet vill emellertid samtidigt understryka departementschefens uttalande, att föreningen bör utforma sin verksamhet på sådant sätt, att underskott i möjlig mån undvikas.

Under åberopande av det anförda får utskottet, som ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

att riksdagen må till *Bidrag till hörselfrämjandet* för budgetåret 1950/51 under elfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 86 000 kronor.

Stockholm den 14 april 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 68.
